

Omzendbrief WVG 2025/1

Omzendbrief betreffende lokaal sociaal beleid 2026-2031
Aan de colleges van burgemeester en schepenen

Vlaams minister van Welzijn en
Armoedebestrijding, Cultuur en Gelijke Kansen
Markiesstraat 1, 1000 Brussel
02 552 69 00
kabinet.gennez@vlaanderen.be

Betreft: Nabij, participatief, verbindend, geïntegreerd en open – op weg naar een ambitieus lokaal sociaal beleid.

Geachte heer,
Geachte mevrouw,

Samen met de Vlaamse Regering en in een sterk partnerschap met u als lokaal bestuur, willen we de komende jaren werk maken van **nabije en toegankelijke zorg en ondersteuning** voor iedereen die er nood aan heeft, en met specifieke aandacht voor mensen die zich in een kwetsbare situatie bevinden. **Niemand mag uit de boot vallen.**

Om daartoe te komen, investeren we de komende jaren extra in welzijn en gezondheid. Tegelijkertijd zullen er ook hervormingen nodig zijn. Veel hulpvragen zijn niet op te delen in sectorale vakjes. De dienstverlening die mensen nodig hebben, loopt over welzijns- en gezondheidssectoren én over domeinen heen. Op zoek gaan naar **samenwerking** en naar **verbinding**, wordt de komende jaren dan ook cruciaal. Die verbinding is niet alleen nodig tussen professionals in onder meer welzijn, gezondheid, wonen, omgeving, werk, cultuur, jeugd, sport en onderwijs; die verbinding is ook nodig tussen mensen onderling. Mensen hebben anderen nodig om een goed leven te kunnen leiden. We moeten dan ook de ontmoeting tussen mensen blijven faciliteren. Op die manier willen we komen tot **geïntegreerde zorg en ondersteuning, zorgzame buurten**, gericht op een betere **levenskwaliteit** van mensen.

De mensen en hun levenskwaliteit vormen de kern van ons beleid. We moeten mensen dan ook zelf mee aan het stuur zetten door te investeren in **participatie**, en hun krachten en talenten benutten. Enkel zo kunnen we komen tot een gedragen, geïntegreerd beleid dat inspeelt op de noden én op de opportuniteiten die zich voordoen op lokaal vlak.

Dit beleid kunnen we niet alleen voeren vanuit de Vlaamse overheid. We kunnen dit enkel realiseren **samen met u**, als lokaal bestuur, met het middenveld en alle burgers. Heel wat sleutels om tot een nabije en toegankelijke zorg te komen, waarbij we de meest kwetsbaren niet uit het oog verliezen, liggen op het lokale niveau. Door het voeren van een geïntegreerd en inclusief lokaal sociaal beleid, dat verbindingen legt

over domeinen heen, en participatief tot stand komt, kunt u als lokaal bestuur een grote impact hebben op de levenskwaliteit van de inwoners van uw gemeente of stad.

Via deze omzendbrief willen we u graag ondersteunen om – gekoppeld aan het decreet betreffende het lokaal sociaal beleid - een lokale visie op dat lokaal sociaal beleid uit te tekenen, uiteraard met respect voor de lokale autonomie. Dat lokaal sociaal beleid maakt integraal deel uit van uw meerjarenplan 2026-2031.

U staat er niet alleen voor. Bepaalde uitdagingen kan u aanpakken samen met andere lokale besturen, op bovenlokaal niveau. Daarnaast hebben ook de zorgraden van de eerstelijnszone hierin een rol. En, last but not least, voorzien we ondersteuning via methodieken en adviesverlening door heel wat partners, zoals VVSG. We geven aan waar u extra informatie over deze uitdagingen kan vinden en voor welke thema's er financiële ondersteuning is voorzien.

Door een constructieve samenwerking, door een sterk lokaal sociaal beleid, kunnen we stappen vooruit zetten op weg naar een betere levenskwaliteit voor elke burger.

1. EEN BETERE LEVENSKWALITEIT VAN ELKE INWONER

Elke mens wil een goed en kwalitatief leven kunnen leiden. Levenskwaliteit is een begrip dat mensen breed invullen: het gaat om een al dan niet aangepaste woning hebben in een gezonde omgeving, om deelnemen aan activiteiten die het leven betekenis geven, om leren - werken - vrije tijd, om bijdragen aan de familie, de buurt en de gemeenschap, om zich goed en gezond voelen, om zich veilig voelen, zelfstandig zijn en eigen keuzes maken, om gezien worden en er mogen zijn. Levenskwaliteit overstijgt welzijn en gezondheid. Om die reden willen we vanuit Welzijn, Volksgezondheid en Gezin dan ook inzetten op integrale zorg, waarbij we oog hebben voor het belang van die andere domeinen en gericht zijn op die brede levenskwaliteit.

Iedereen kan op één of meerdere momenten in zijn of haar leven zorg en ondersteuning nodig hebben. Elke persoon heeft andere noden, andere wensen en leeft in een andere context. We willen dan ook zorg en ondersteuning op maat kunnen bieden. Geïnspireerd door het model van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) zetten we de persoon centraal. Elke persoon heeft de regie over zijn eigen zorgtraject in handen. Mensen staan daarin niet alleen. Zelfredzaamheid is belangrijk, samenredzaamheid evenzeer. Het welzijn en de gezondheid van mensen worden gezien als een gedeelde verantwoordelijkheid van velen: familie, vrienden, vrijwilligers, buurtbewoners en professionals uit welzijn en gezondheid én andere domeinen. Samen vormen zij het informele en het formele zorgnetwerk.

Onder meer in de COVID-crisis werd het duidelijk hoe belangrijk die sociale netwerken rond mensen zijn. De ideale zorg bestaat niet alleen uit professionele zorg, maar uit een mix van professionele en informele zorg waarbij familie, vrijwilligers en de buurt een rol opnemen. Daarbij moeten we aandacht hebben voor mensen in een kwetsbare situatie, die geen (uitgebreid) sociaal netwerk hebben. Die verbindingen en sociale netwerken herstellen of opbouwen rond een persoon is dan de opdracht.

Daarbij moeten we steeds voor ogen hebben dat mensen niet enkel “hulpbehoevend” zijn, maar ook zelf over competenties, talenten en sterktes beschikken waardoor ze niet enkel hulp en ondersteuning kunnen vragen, maar ook kunnen geven. Een beroep doen op de sterktes, talenten en competenties van mensen zorgt ervoor dat iedereen een plek krijgt, gehoord en gezien wordt.

Om dit te kunnen realiseren, om in te zetten op die levenskwaliteit, om er werkelijk voor te zorgen dat iedereen gehoord en gezien wordt, is er nood aan een geïntegreerd beleid, over domeinen heen en op verschillende geografische niveaus: in zorgzame buurten, op het niveau van de gemeente of stad, op het niveau van de eerstelijnszone, op regionaal en federaal niveau. Vele spelers hebben hierin een rol: burgers, overheden, welzijns- en gezondheidsprofessionals, sociale huisvestingsactoren, scholen, verenigingen, lokale handelaars, enz.

Als lokaal bestuur bent u de spil tussen die verschillende domeinen/spelers en bent u een eerste aanspreekpunt van de inwoners van uw gemeente of stad. U bent dan ook een onmisbare partner om dit samen met de lokale actoren en samen met uw inwoners te kunnen waarmaken. De rol die u hierin kan opnemen, is de essentie van het lokaal sociaal beleid.

2. EEN AMBITIEUS LOKAAL SOCIAAL BELEID: NABIJ, PARTICIPATIEF, VERBINDEND, GEÏNTEGREERD EN OPEN

2.1. Rol van het lokaal bestuur vervat in lokaal sociaal beleid

Het lokaal sociaal beleid is het beleid dat u als lokaal bestuur in samenwerking met lokale actoren voert om alle inwoners van uw gemeente of stad toegang te geven tot de sociale grondrechten waaronder welzijn, gezondheid, huisvesting, een fijne en gezonde leefomgeving, werk, onderwijs en vrije tijd. Het voeren van een lokaal sociaal beleid is een kans om het beleid in die verschillende domeinen op elkaar af te stemmen en te integreren met één doel: een betere levenskwaliteit voor elke inwoner van je gemeente of stad. Doorheen dat beleid lopen 5 rode draden: nabij, participatief, verbindend, geïntegreerd en open. Het beleid maakt integraal deel uit van het meerjarenplan 2026-2031, dat kadert in de BBC-regelgeving.

Als lokaal bestuur neemt u hierbij de **regie**¹ op. Als spil tussen alle levensdomeinen hebt u oog voor de effecten van beleid op de positie en kansen van mensen, en dit in alle beleidsdomeinen waar het lokaal bestuur (mee) verantwoordelijk voor is waaronder ruimtelijke ordening, wonen, mobiliteit, vrije tijd, gezondheid, enz. Daarbij verliest u mensen in een kwetsbare situatie niet uit het oog: kinderen, jongeren en gezinnen in een armoedesituatie, ouderen, personen met een (vermoeden van) handicap, enz. Daarnaast staat u in voor de coördinatie van vraag en aanbod van de lokale sociale hulp- en dienstverlening. Concreet gaat het om het samenbrengen en coördineren van een netwerk van publieke en private actoren uit de hulp- en dienstverlening om te komen tot een complementair aanbod aan lokale sociale hulp- en dienstverlening dat maximaal is afgestemd op de lokale behoeften.

U bent niet enkel een regisseur, maar ook een belangrijke **actor** als aanbieder van sociale hulp- en dienstverlening. U ontwikkelt een aanbod dat complementair is aan diensten die andere actoren aanbieden in uw gemeente of stad. Om rolconflicten te vermijden, werkt u een beheersmodel uit dat uw regierol en actorrol met elkaar verzoent en rolconflicten uitsluit.

Doorheen het lokaal sociaal beleid lopen 5 rode draden die cruciaal zijn om een beleid met impact te kunnen voeren: participatief, nabij en toegankelijk, verbindend, geïntegreerd en open. Het is niet toevallig dat je hierin de 5 krachtlijnen van sterk sociaal werk herkent.

¹ Decreet van 9 februari 2018 betreffende het lokaal sociaal beleid (artikels 4 en 7).

Beleid voer je niet alleen, maar **participatief**, samen met de inwoners en lokale actoren. Zet zowel de inwoners als lokale partners mee aan het stuur. Mensen in een kwetsbare situatie verdienen hierbij specifieke aandacht. Om hun stem mee te nemen in het gevoerde beleid en antwoorden te bieden op hun noden en behoeften kunnen specifieke methoden van beleidsparticipatie worden ingezet om te streven naar een inclusief beleid. Hiervoor kan u gebruik maken van een omgevingsanalyse waarbij u niet alleen cijfermatig uw gemeente of stad in kaart brengt, maar ook kwalitatieve informatie inbrengt via buurtbevragingen. Het kan helpen om te werken met sleutelfiguren en in te zetten op de krachten en talenten van mensen.

Een **nabije en toegankelijke dienstverlening** is cruciaal om ervoor te zorgen dat mensen de zorg en ondersteuning vinden die ze nodig hebben, aansluiting vinden en hun sociale grondrechten kunnen realiseren. Als lokaal bestuur kan u daarbij zowel inzetten op de nabijheid en op outreachend werken van de eigen dienstverlening als van de dienstverlening van andere lokale actoren. Het sociaal huis, het geïntegreerd breed onthaal en de huizen van het kind zijn belangrijke instrumenten die u in dit kader kunt inzetten.

Als lokaal bestuur bent u een **verbinder** bij uitstek: u vormt de verbinding tussen de verschillende levensdomeinen die voor mensen belangrijk zijn en kan het beleid in deze domeinen op elkaar afstemmen. U verbindt professionals met elkaar, niet alleen welzijns- en gezondheidsprofessionals, maar ook professionals uit andere domeinen zoals wonen, onderwijs, werk, enz. Elkaar en elkaars aanbod leren kennen, is een eerste stap op weg naar een betere samenwerking met een betere, geïntegreerde dienstverlening als gevolg. We hebben al een ruime dienstverlening; de meerwaarde zit in het connecteren van wat er al bestaat. Daarbij gaat het niet alleen om het connecteren van professionals en hun diensten, het gaat ook om het voorzien van ontmoetingsplekken voor mensen, om de opbouw van sociaal weefsel, solidariteit en zorgzaam samenleven. Elkaar ontmoeten is hierbij van belang, omdat dit aan de basis van solidariteit ligt. Het gaat om "het kleine helpen", als toevoeging aan het bestaande aanbod van professionele hulp en dienstverlening. Iedereen kan daarbij zijn steentje bijdragen. De inzet op krachten, talenten en competenties van elke persoon staat daarbij centraal. Dat zorgt ervoor dat iedereen zijn plaats vindt, in een zorgzame buurt, en dat iedereen gezien en gehoord wordt.

Om te kunnen inzetten op de levenskwaliteit van mensen waarbij niemand uit de boot valt, is er nood aan een **geïntegreerd beleid**, over domeinen heen. Die visie op dat geïntegreerd beleid lokaal en in de buurten, zit vervat in zorgzame buurten.

Een laatste rode draad doorheen uw lokaal sociaal beleid is **openheid, het faciliteren van politiserend werken**. Er zullen altijd lacunes zijn in ons beleid, drempels naar zorg en dienstverlening die voor ons als beleidsmaker en soms ook voor lokale actoren onzichtbaar zijn. We hebben professionals nodig die ons als beleidsmaker attent maken op die drempels zodat we een oplossing kunnen vinden voor die drempels en de lacunes in ons beleid. Het zal ervoor zorgen dat onze dienstverlening toegankelijker wordt en mensen makkelijker hun weg vinden. Het kan het geloof en het vertrouwen in de basisdemocratie enkel vergroten.

We raden u aan om – samen met lokale partners én met uw inwoners – regelmatig terug te grijpen naar deze rode draden en deze krachtlijnen om uw lokaal sociaal beleid onder de loep te nemen, te evalueren en als nodig bij te sturen.

U kan optreden als actor of regisseur, maar we willen u verzekeren dat u er niet alleen voor staat. U kan hiervoor samenwerken met andere lokale besturen en een bovenlokaal sociaal beleid voeren. Daarnaast zetelt u als lokaal bestuur ook in de zorgraad van de eerstelijnszone waar u samen met andere lokale

besturen, welzijns- en gezondheidspartners van de zone kan overleggen en thema's op het niveau van de eerstelijnszone op de agenda kan plaatsen, alsook samen werk kan maken van een geïntegreerde zorg- en ondersteuningsaanbod. Ik nodig u uit om u als lokaal bestuur volop mee in te zetten in de eerstelijnszone, die de motor moet worden van geïntegreerde zorg.

In wat volgt in deze omzendbrief, focussen we op enkele deelthema's en de rollen die u daar als lokaal bestuur kan in opnemen, in het kader van uw lokaal sociaal beleid. Meer informatie is terug te vinden op onze website: (<https://www.departementzorg.be/nl/lokaal-sociaal-beleid>).

2.2. Werken aan lokaal sociaal beleid is....

2.2.1. Werken aan buurtgerichte dienstverlening, met burgers over domeinen heen in zorgzame buurten

Een informeel netwerk in de buurt of wijk is de beste preventie van sociale uitsluiting. Door in te zetten op zorgzame buurten zet u als lokaal bestuur in op integrale zorg in de buurt, met het oog op die betere levenskwaliteit van elke inwoner. Het is een visie met focus op het verbinden van mensen via ontmoeting en het kleine helpen, het verbinden van professionals in de buurt met het oog op een betere samenwerking en betere dienstverlening en het verbinden van informele en formele zorg.

Een zorgzame buurt wordt ontwikkeld door een netwerk van buurtbewoners, handelaars, verenigingen en (professionele) partners in welzijn, gezondheid, huisvesting, onderwijs, werk, enz.. Het lokaal bestuur is een onmisbare partner in dit netwerk en kan ook een regierol opnemen.

De rol die een lokaal bestuur hierin kan opnemen, stoelt op het referentiekader met de acht bouwstenen van een zorgzame buurt en bestaat onder meer uit:

- Het opstellen van een kwantitatieve en kwalitatieve buurtanalyse, samen met het netwerk en de buurtbewoners op basis waarvan in elke buurt de prioriteiten kunnen bepaald worden door de buurtbewoners en het netwerk van partners.
- Het samenbrengen en verbinden van lokale actoren welzijn en gezondheid én actoren uit andere beleidsdomeinen om te komen tot een complementair aanbod aan lokale sociale hulp- en dienstverlening dat maximaal is afgestemd op de lokale behoeften, evenals dat aanbod bekendmaken ten aanzien van lokale actoren en de bevolking. Het bestaande aanbod en de bestaande dienstverlening versterken en verbinden is hierbij het uitgangspunt.
- Het stimuleren van participatie en inclusie van bewoners door in te zetten op krachten en talenten, met speciale aandacht voor diversiteit en voor de meest kwetsbaren.

Voorts kan een lokaal bestuur ook als actor de ontwikkeling van zorgzame buurten ondersteunen via outreachend werken om zo haar dienstverlening dichterbij de burger te brengen, door de openbare ruimte in te richten zodat deze ontmoeting stimuleert en faciliteert, door ontmoetingsruimtes ter beschikking te stellen, enz.

2.2.2. Werken aan onderbescherming waarbij we niemand achterlaten

Het maximaal realiseren van de toegang tot de sociale grondrechten en het aanpakken van onderbescherming vereist, naast onder meer automatische rechtentoekenning en administratieve vereenvoudiging, ook een toegankelijke hulp- en dienstverlening. Een lokaal bestuur kan hierop inzetten via

enerzijds het Sociaal Huis en anderzijds de principes van Geïntegreerd Breed Onthaal duurzaam in te bedden.

Het Sociaal Huis vormt het lokaal herkenbaar aanspreekpunt voor mensen waar ze minstens terecht kunnen voor het aanbod van sociale hulp- en dienstverlening van de gemeente en het OCMW. In sommige gemeenten zijn ook externe eerstelijns partners aanwezig in het Sociaal Huis. Van daaruit kunnen mensen gericht worden doorverwezen naar het juiste hulpaanbod.

Voor de meest kwetsbare personen organiseert het samenwerkingsverband 'Geïntegreerd Breed Onthaal' een pro-actieve en outreachende vorm van onthaal, gekoppeld aan actieve rechtenverkenning en rechtenrealisatie, informatie verstrekken en gericht doorverwijzen. Dit samenwerkingsverband kan lokaal uitgebreid en versterkt worden met andere relevante partners i.f.v. een geïntegreerd welzijsonthaal op maat dat gericht is op de aanpak van een specifieke zorg- en welzijnsproblematiek zoals bv. schulden, detentieproblemen, ...

Voor de bijzondere doelgroep van kinderen en jongeren bouwen we de samenwerkingsverbanden Huizen van Kind als netwerk voor lokale en bovenlokale zorg en ondersteuning uit tot de spil in het lokaal geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid.

Tenslotte stippen we nog een bijzondere doelgroep aan die zich in een schrijnende toestand van onderbescherming bevindt, m.n. dak- en thuislozen. Dak- en thuisloosheid is de meest extreme vorm van armoede. We voeren de strijd tegen dak- en thuisloosheid op via een versterkte samenwerking tussen de beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Wonen en Omgeving dat we vertalen in een nieuw actieplan ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid. We zetten sterk in op onder meer Housing First en preventie van uithuiszetting omdat alles begint bij een betaalbaar dak boven het hoofd. Van daaruit kunnen we mensen intensief begeleiden richting sociale integratie en werk. Als lokaal bestuur heb je heel wat instrumenten in handen die hier mee kunnen worden ingezet. Samen met de sociale woonactoren, welzijns- en gezondheidsactoren kan een lokaal bestuur een doeltreffende aanpak ter voorkoming en bestrijding van dak- en thuisloosheid uitwerken.

3. ONDERSTEUNING

We hebben ervoor gekozen om deze omzendbrief beknopt te houden: op de website van het Departement Zorg (<https://www.departementzorg.be/nl/lokaal-sociaal-beleid>) kunt u nog de verschillende Vlaamse beleidsmaatregelen op het vlak van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin terugvinden die u mee kunt inzetten om uw lokaal sociaal beleid te versterken. Het gaat om maatregelen inzake:

- Lokaal geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid
- Preventie en aanpak van dak- en thuisloosheid bij jongvolwassenen
- Preventie en aanpak van kinder- en gezinsarmoede
- Lokaal beleid op vlak van gezondheidszorg
- Optimaliseren van zorgtoegankelijkheid en samenwerking tussen huisartsen en andere zorgverleners
- Versterken van toegankelijkheid lokale sociale hulp- en dienstverlening voor personen met een (vermoeden) van handicap

Per beleidsmaatregel vindt u er meer uitgebreide informatie terug, evenals op welke ondersteuning u kunt rekenen voor het voeren van een lokaal sociaal beleid.

We sluiten een overeenkomst af met VVSG om ondersteuning aan te bieden aan de lokale besturen bij de uitvoering van uw lokaal sociaal beleid. VVSG organiseert in dit kader vormingen, reikt methodieken en instrumenten aan, ...

Daarnaast kunt u met vragen ook terecht bij de regionale beleidsmedewerkers Lokaal Sociaal Beleid van het Departement Zorg voor specifieke informatie, ondersteuning of oriëntatie naar de gepaste diensten: Departement Zorg, afdeling Beleidscoördinatie, e-mail: beleidscoordinatie.zorg@vlaanderen.be, tel. 02-553 33 30.

We wensen u alvast te bedanken voor de inspanningen die u zult doen om op het lokale niveau een ambitieus lokaal sociaal beleid uit te werken in uw strategische meerjarenplanning voor de periode 2026-2031.

Met de meeste hoogachting,

Getekend door: Caroline Gennez (Signatur
Getekend op: 2025-02-26 12:21:48 +01:00
Reden: Ik keur dit document goed

Caroline GENNEZ

Vlaams minister van Welzijn en Armoedebestrijding, Cultuur en Gelijke Kansen